

ХРОНІКА

УДК 549

**ПРО МІЖНАРОДНУ НАУКОВУ АКАДЕМІЮ
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІНЕРАЛОГІЇ І ПЕТРОЛОГІЇ”
(до 100-річчя від дня народження
академіка Володимира Степановича Соболева)**

О. Матковський

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79005 м. Львів, вул. Грушевського, 4
E-mail: mineral@franko.lviv.ua*

У Львові 11–12 червня 2008 р. відбулася Міжнародна наукова академія на тему “Актуальні проблеми мінералогії і петрології”, організована геологічним факультетом Львівського національного університету імені Івана Франка (ЛНУ) та Інститутом геології і геохімії горючих копалин НАН України (ІГГК).

У роботі академії, крім представників організаторів, передусім, викладачів, співробітників та студентів ЛНУ і ІГГК, взяли участь науковці та педагоги Новосибірська (Інститут геології і мінералогії СВ РАН), Москви (Московський геолого-розвідувальний університет), Києва (Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення НАН України), Дніпропетровська (Дніпропетровський національний університет), Сімферополя (Кримське відділення УкрДГРІ), Рівного (Рівненська геолого-розвідувальна експедиція).

Програма наукової Академії охоплювала 33 доповіді, з яких заслухано тільки десять. Вступним словом Академію відкрив заступник голови оргкомітету декан геологічного факультету професор *М. Павлунь*. З привітанням до учасників Академії звернувся син Володимира Степановича академік РАН *Микола Соболев*. Він подякував за пам'ять про батька, згадав про своїх друзів шкільних років у Львові, навчання і перші роки трудової діяльності на геологічному факультеті Львівського університету.

У першій доповіді “В.С. Соболев – видатний мінералог і петролог ХХ ст.”, з якою виступив *О. Матковський* (ЛНУ, співавтор *І. Бакуменко*), проаналізовано три періоди (ленінградський, львівський і Новосибірський) життєвого і творчого шляху видатного вченого і педагога ХХ ст. академіка В. Соболева, зазначено про його неперевершені здобутки в прогнозуванні алмазних родовищ на Сибірській платформі, розробці складних питань кристалохімії і властивостей силікатів, проблем метаморфізму й магматизму, у розвитку експериментальних досліджень і тонких термобарогеохімічних методів прямого визначення *PT*-умов магматичного і метаморфічного мінералоутворення, у пізнанні природи верхньої мантії Землі. Автори звернули увагу на високу ерудованість ученого, його педагогічний талант і організаторські здібності.

Друга доповідь, оголошена *М. Павлуном* (ЛНУ, співавтори *В. Хмелівський* і *О. Матковський*) присвячена львівському періоду творчості В. Соболева. В ній зазначено, що в житті вченого цей період був позначений постановкою та вирішенням низки важливих наукових проблем, появою окремих фундаментальних праць і навчально-методичних розробок з мінералогії та петрографії, активною редакторською діяльністю, формуванням Львівської петрографічної школи. У цей період з'явилися монографічні праці, присвячені петрології складного Коростенського плутону, петрографії неогенових вулканічних і гіпабісальних порід Закарпаття та фундаментальна книга “Введение в минералогию силикатов” (1949), яка удостоєна Державної премії СРСР та почесної грамоти Всесоюзного мінералогічного товариства і сьогодні не втратила наукового й навчального значення.

Надзвичайно цікавою була доповідь *М. Соболева* (Ін-т геології і мінералогії СВ РАН) “Алмаз как индикатор геохимии верхней мантии”. В ній автор, за результатами власних досліджень і літературних даних, продемонстрував величезну і невичерпну ще інформацію, яку містить алмаз щодо процесів мантийного мінералоутворення. Ця інформація закладена в низці типоморфних ознак мінералу, серед яких його кристаломорфологія, низка фізичних характеристик і особливо наявність різноманітних включень. Саме включення і дають найвагомішу інформацію щодо геохімічних особливостей у мантиї.

У доповіді *Б. Пирогова* “Позиции онтогенеза и типоморфизма прикладной минералогии XXI века” (Московський геологорозвідувальний університет) схарактеризовано нові аспекти досліджень онтогенезу і типоморфізму мінералів, які сприятимуть подальшому розвитку прикладної мінералогії у XXI ст. У них основний акцент буде зроблено на нанорівень вивчення мінеральної сировини. Це дасть можливість глибше проникнути в особливості конституції і властивостей мінералів та розширити області їх практичного застосування.

З. Ляшкевич виступила з доповіддю “Роль академіка В.С. Соболева у вивченні петрології Карпат і сучасні уявлення про магматизм цього регіону”. Вона зазначила про роль науковця у вивченні магматичних і метасоматичних утворень Українських Карпат, результати яких не втратили значення і нині, а також проаналізувала сучасні уявлення про еволюцію й геодинамічні особливості альпійського магматизму Карпатського регіону. В період від тріасу до наших днів виявилися три фази магматизму: мезозойський офіолітовий, кайнозойський міоценовий і кайнозойський пліоцен-плейстоценовий. На підставі детальних мінералого-петрохімічних досліджень і геологічних даних виділено три магматичні формації: ультрамафітову, натрієвих базальтів і базальт-трахітову.

Доповідь *І. Палкіна* (Кримське відділення УкрДГРІ) присвячена випускникам геологічного факультету Львівського університету, у тому числі учням В. Соболева і їхньому внеску у розвиток мінерально-сировинної бази України та наукову й науково-організаційну діяльність Інституту мінеральних ресурсів (нині Кримське відділення УкрДГРІ). За час існування Інституту впродовж багатьох років у ньому працювало понад 20 випускників. Серед них – відомі вчені, що пішли із життя, перебувають на заслуженому відпочинку і працюють сьогодні: О. Бобрівич, Л. Горбач, І. Прохоров, О. Тарасюк, І. Добровольська, М. Головка, Г. Смирнов, В. Рогаченко, О. Палкіна, Л. Новікова та ін. Сам доповідач – теж випускник геологічного факультету ЛНУ (довголітній учений секретар, а нині директор Кримського відділення УкрДГРІ).

О. Палкіна (Кримське відділення УкрДГРІ) у доповіді “Важливі питання пошуків алмазних родовищ в Україні” схарактеризувала низку важливих типоморфних ознак алмазів з теригенних відкладів, визначених різними методами досліджень, на підставі яких прогнозують можливі першоджерела мінералу різних генетичних типів (кімберлітовий, лампроїтовий, імпактний). Названо низку найперспективніших площ у межах Українського щита та його облямування.

Доповідь *П. Білоніжки* (ЛНУ) була присвячена ізоморфізму особливого роду, започаткованого *В. Соболевим*. Його в сучасній літературі називають доменним, блоковим, аномальним, а в шаруватих силікатах – змішаношаруваті утворення. Доповідач проаналізував природу цього виду ізоморфізму, навів приклади його поширення в деяких мінералах і схарактеризував стан вивчення.

У доповіді *І. Наумка* (ІГГК НАНУ, співавтор *В. Калюжний*) “Уявлення Володимира Соболева про пегматитовий процес у світлі даних вивчення флюїдних включень у мінералах гранітних пегматитів” на прикладі дослідження включень у мінералах камерних пегматитів Волині однозначно підтверджено наявність магматичної і метасоматичної стадій у їхньому формуванні.

Під час дискусії і на товариській зустрічі *М. Соболев, З. Ляшкевич, О. Матковський, А. Сіворонов, І. Палкін, П. Білоніжка* та інших тепло згадували про спілкування з Володимиром Степановичем під час консультацій, спільних поїздок в експедиції та на наукові форуми, акцентували на визначній науковій ерудиції й енциклопедичних знаннях академіка. Автор цих повідомлень згадує, що студенти, аспіранти та співробітники геологічного факультету називали *В. Соболева* ходячою енциклопедією. Багатогранна натура вченого виявилася і в його захопленні поезією.